

111

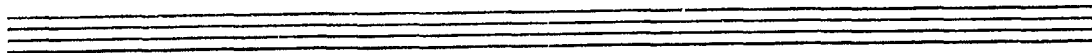

החוק בארצות ערב

3

לקט של חוקים לררררר

קובץ עט'

בהוצאת
מפקדת
9 - ת
תשל"ד 1974

ת רכ"ו הענ"י ינ"ם

ת ק"ו ת המלכה הירדנית

ההאשמי

לשנת 1952

חוקת הממלכה הירדנית ההאשמית*

הפרק הראשון

הממלכה והמשטר בה

- 1 - הממלכה הירדנית ההאשמית היא ממלכה ערבית עצמאית שריבונותה אינה ניתנת לחלוקה או לצמצום, העם הירדני הוא חלק מהאומה הערבית והמשטר בירדן הוא פרלמנטרי מלכותי והמלכות עוברת בירושה.
- 2 - האסלאם היא דת המדינה והשפה הערבית היא שפתה הרישמית.
- 3 - העיר רבת עמון היא בירת הממלכה, אולם מותר להעביר את הבירה למקום אחר על פי חוק מיוחד.
- 4 - הדגל הירדני יהיה בצורה ולפי המידות הבאות :-

אורך הדגל יהיה כפול מרוחבו והוא יחולק, בצורה אופקית, לשלוש רצועות שוות מקבילות. הרצועה העליונה בדגל צבעה יתא שחור; הרצועה התיכונה לבנה תהיה והתחתונה-ירוקה. על הדגל, מצד התורן, יהיה משולש ישר זווית אדום שבסיסו שווה לרוחב הדגל, וגובהו שווה לחצי אורך הדגל, במשולש כזה יהיה כוכב לבן בעל 7 קרניים. שטח הכוכב יהיה כזה שיקיף אותו מעגל בקוטר של $1/14$ (אחד חלקי ארבע עשרה) מאורך הדגל מקום הכוכב במשולש יהיה כך שמרכזו יהיה בנקודת הצטלבות הקווים העזברים בין זווית המשולש באופן שהציר העובר מאחד הראשים בכוכב יהיה מקביל לבסיס משולש זה

* פורסם בעיתון הרישמי מס' 1093 מתאריך 8.1.1952.

ה פ ר ק ה ש נ י

זכויות הירדנים וחובותיהם

- 5 - האזרחות הירדנית תיקבע על פי חוק.
- 6 - 1 - הירדנים שווים כולם בפני החוק בלא הבדל זכויות, חובות, יהא מוצאם, שפתם או דתם אשר יהא.
2 - הממלכה חבטיח את העבודה והחינוך בגבולות אפשרויותיה, את הבטחון וחתך הזדמנויות שוות לכל אזרחיה.
- 7 - החרות האישיח תישמר.
- 8 - אסור לעצור איש או לאסרו אלא בהתאם להוראות החוק.
- 9 - 1 - אסור לגרש ירדני מגבולות הממלכה.
2 - אסור שחא אסורה על ירדני התגוררות במקום מסויים בלא שיהא חייב לגוד במקום מסויים - אלא במקרים המצויינים בחוק.
- 10 - בתי מגורים הם מוגנים ואסור להכנס לתוכם אלא במיקרים המצויינים בחוק ובאופן הקבוע בו.
- 11 - המלך לא יפקיע רכוש של מישהוא אלא לתועלת הכלל ותוך חשלום חמורה צודקת כמו שמצויין בחוק.
- 12 - לא יוטלו מלוחחובה ולא יעוקל רכוש דנייני או דלא ניידו אלא בהתאם לחוק.
- 13 - לא חוטלנה עבודות כפייה על אדם כשלהו ברם, מותר, על-פי החוק, להטיל עבודות או שירות על כל אדם במצבים הבאים :-
1 - במצב הכרחי, כמצב מלחמה, או בעת שמאימת סכנה כללית, או שריפה, או שטפון, או בצורת, או רעידת אדמה, או

או מחלה מגפתית הפוגעת באדם או בחיות, או נזקים ונגעים
הניגרמים לחיות, חרקים וצמחים, או כל נגע אחר דומה, או
בכל נסיבות אחרות שלום האוכלוסיה כולה או מקצתה חשופה
לסכנה.

2 - באם נשפט בבית משפט, ברם, הוא יבצע את העבודה או השירות
חתח פיקוח של רשות רישמית ולא יושכר לאנשים או חברות, או
איגודים, או גוף ציבורי אחר כלשהו, או יועמד לרשותם.

14 - הממלכה תבטיח את חרות הדתות והאמונות בקיום פולחנן, בהתאם
למנהגים הנהוגים בממלכה, כל עוד אינם מפירים את הסדר הכללי
או עומדים בניגוד למוסר.

15 - 1 - הממלכה תבטיח את חירות המחשבה כך שכל ירדני זכאי להביע
את דעתו בעל פה, בכתב, בצילום ובשאר אמצעי הביטוי -
כל זאת בתנאי שהדבר לא יחרוג מגבולות החוק.

2 - העיתונות ודברי הדפוס יהנו מחרות במסגרת החוק.

3 - אסור להפסיק הופעת עיתון ולא לבטל את רישיונו אלא בהתאם
להוראות החוק.

4 - החוק רשאי, בעת הכרזת חוק צבאי, או חוק של שעת חרום, להטיל
על העיתונים, הפירסומים, החיבורים והשידורים פיקוח
מוגבל בעניינים הקשורים בשלום הכללי ומטרות ההגנה על
המולדה.

5 - החוק יסדיר את שיטת הפיקוח על מקורות העיתונים.

16 - 1 - לירדנים הזכות להחכנס במסגרת החוק.

2 - לירדנים הזכות להקים איגודים ומפלגות פוליטיות בתנאי
שמטרתם של איגודים ומפלגות אלה תהיה חוקית, האמצעים
בעזרתם הם פועלים יהיו אמצעי שלום ואירגונם לא יהווה
הפרה של החוקה.

3 - החוק יסדיר את שיטת הקמת האיגודים והמפלגות הפוליטיות
ואת הפיקוח על משאביהם.

17 - לירדנים הזכות לפנות בכתב אל השלטונות הכלליים בענינים אישיים או כאלה שיש להם קשר עם עניני הכלל - וזאת באופן ובתנאים הקבועים בחוק.

18 - כל ההתכתבויות בדואר ובטלגרף והשיחות הטלפוניות הן סודיות, אין עליהן פיקוח ואין להפסיקם אלא במצבים המפורטים בחוק.

19 - מותר לקבוצות ליסד בתי ספר ולהתבסס עליהם לשם חינוך אנשיהן בתנאי שהן תשמורנה על ההוראות הכלליות הקבועות בחוק ותהיינה כפופות לפיקוח הממשלה בתורניות הלימודים של אותם בתי ספר ובחוק ומגמת הלימודים.

20 - החינוך היסודי הוא חובה לירדניים והוא יוענק חינם בבתי-הספר של הממשלה.

21 - 1 - לא יוסגרו מבקשי מקלט מדיני בשל עקרונותיהם המדיניים או במאבקם על החרות.

2 - ההסכמים הבינלאומיים והחוקים יקבעו אח כללי הטגרת הפושעים הרגילים.

22 - 1 - לכל ירדני הזכות להחזיק במישרות ציבוריות בתנאים הקבועים בחוק או בתקנות.

2 - המינוי למשרות הציבוריות, המינהלות הניספחות להן והעיריות בממלכה - קבועות וזמניות - תהיינה על בסיס יכולת וכישורים.

23 - 1 - קבלת העבודה היא זכותם של כל האזרחים ועל הממלכה לספק אותה לירדניים תוך הכוונת הכלכלה הלאומית והמרצתה.

2 - הממלכה תבטיח את העבודה ותיקבע לה תחיקה שתתבסס על העקרונות הבאים :-

א - תשלום שכר לעובד שיהלום את כמות עבודתו ואופיה.

ב - הגבלת שעות העבודה השבועיות והענקת ימי מנוחה שבועיים ושנתיים בשכר לפועלים.

ג - קביעת פיצוי מיוחד לפועלים מפרנסים וכן במקרים של פיצורין, מחלה, נכות ומקרים בלתי צפויים שנבעו מהעבודה.

ד - קביעת החנאים המיוחדים לעבודת נשים וצעירים.

ה - כפיפות בחי החרושת לכללי הבריאות.

ו - חופש אירגונים הסתדרותיים במסגרת החוק.

ה פ ר ק ה ש ל י ש י

השלטונות - הוראות כלליות

הרשויות בממלכה

24 - 1 - האומה היא מקור.

2 - האומה תקיים בידה את השלטון בצורה המפורשת בחוקה זאת

25 - הרשות המחוקקת תהיה מוקנת בידי מועצת האומה והמלך. מועצת האומה תהיה מורכבת מסינט ופרלמנט.

26 - הרשות המבצעת תהיה מסורה בידי המלך. המלך יפעל באמצעות המיניסטרים שלו בהתאם להוראות חוקה זאת.

27 - הרשות השופטת תימסר לידי בחי המשפט - על כל סוגיהם ודרגותיהם כל פסקי הדין יוצאו, בהתאם לחוק, בשם המלך.

ה פ ר ק ה ר ב י ע י

הרשות המבצעת

החלק הראשון

(המלך וזכויותיו)

- 28 - כס המלוכה של הממלכה הירדנית ההאשמית הינו עובר בירושה במשפחת המלך עבד-אללה אבן אל - חוסיין. ירושת הכס תעבור בין הזכרים שמבין ילדי המלך בהתאם להוראות הבאות :-
- א - המלוכה תעבור מהיושב על הכס לבכור בניו. אח"כ אל בכור בניו של אותו בן בכור וכן הלאה. במקרה נפטר הבן הבכור לפני שעברה לידו המלוכה, אזי תעבור ירושת העצר לבכור בניו אפילו היו לנפטר אחריים.
- ב - באם לא היה למלך צאצאים הרי ירושת הכס תעבור לאחיו הגדול ביותר, באם אין לו אחריים בחיים הרי כס המלוכה יעבור אל הבן הבכור של אחיו המבוגר ביותר. באם לא היה לאחיו הגדול ביותר בן, אזי יעבור כס המלוכה אל הבן הגדול ביותר של אחיו האחרים לפי סידור גיל האחים.
- ג - במקרה ואין למלך אחים ובני אחריים הרי יעבור כס המלוכה לדודים וצאצאיהם לפי הסידור הקבוע ב-ס"ק ב'.
- ד - באם מת המלך האחרון בלא להשאיר אחריו יורש עצר לפי מה שהוזכר - הרי ייבחר על-ידי מועצת האומה לכס המלוכה איש שושלת של מנהיג המרד הערבי המלך חוסיין אבן עלי.
- ה - העולה על כס המלוכה חייב להיות מוסלמי נבון שנולד מאישה חוקית ולהורים מוסלמים.
- ו - לא יעלה על כס המלוכה איש שהוצא - בחוקף צוו מלכותי - מזכות הירושה בשל העדר יכולת. הוצאה זו מן הכלל אינה כוללת את צאצאי אדם זה.
- התנאי שחייב להתמלא לגבי צוו שכזה הוא שהצוו חייב להיות חתום על ידי ראש השרים ו-4 שרים לפחות, כשביניהם שרי הפנים והמשפטים.

ז - המלך יגיע לגיל הבגרות עם הגיעו לגיל 18 שנה (שנות כח). בעם עבר כס המלוכה למי שהוא מתחה לגיל זה אזי יקיים בידו את סמכויות המלך עוצר או מועצת עוצרות שמונתה עוד קודם לכן על ידי צו מלכותי מהיושב על הכס, באם מת המלך טרם שהספיק למנות עוצר, אזי תמנה מועצת השרים עוצר או מועצת עוצרות.

ח - באם לא יכול היה המלך לשאת בנטל השלטון בשל מחלתו הרי יקיים בידו את סמכויותיו ממלא מקום או מועצת ממלא מקום. ממלא המקום או מועצת ממלא המקום ימונו על ידי צו מלכותי כאשר לא יהא המלך מסוגל לבצע מינוי כזה אזי תבצע זאת מועצת השרים.

ט* - באם החליט המלך לעזוב את הממלכה הוא ימנה, לפני עוזבו על פי צו מלכותי, ממלא מקום או מועצת ממלא מקום כדי שהלה יקיים בידו את סמכויות - המלך בחקופת היעדרו. על ממלא המקום או מועצת ממלא המקום להקפיד על כל תנאי שהצוו המלכותי כולל, במקרה והיעדרות המלך נמשכה יותר מ-4 חודשים ולא נתכנסה מועצת האומה יש לכנסה מייד כדי שתדון בדבר.

י - לפני שעוצר, או ממלא מקום, או חבר מועצת העוצרות, או מועצת ממלא המקום מקבל על עצמו את תפקידו הוא חייב להישבע את השבועה הקבוע בסעיף 29 מחוקה זאת בפני מועצת השרים.

כ - באם העוצר, או ממלא המקום, או אחד מחברי מועצת העוצרות, או מועצת ממלא המקום אינו מסוגל לבצע את המשימות והתפקידים המוטלים עליו במסגרת משרתו, אזי תמנה מועצת השרים אדם מתאים שימלא את מקומו.

ל - לגבי גיל העוצר, או המשנה למלך, או אחד מחברי מועצת העוצרות, או מועצת ממלא המקום - התנאי הוא שלא יהא למטה מגיל 30 שנה (שנת ירח). ברם, מותר למנות זכר מקרובי המלך באם עבר את גיל 18 (שנת ירח).

מ - באם קרה שנבצר מירוש העצר לשלוט בשל סיבת מחלת הרוח הרי על מועצת השרים - לאחר היוותר בטוחה בוודאות שאכן הוא המצב - להזמין מייד את מועצת האומה לאסיפה, באם הוכחה ונקבעה מציאותה של אותה המחלה, ללא כל צל של ספק, הרי תחליט מועצת האומה על סיום מלכותו ואז יעבור כס המלכות לזכאי לו אחריו בהתאם להוראות החוקה.

באם היה בית הנבחרים באותה עת מפוזר או שתקופת כהונתו הסתיימה וטרם נבחר בית הנבחרים החדש - אזי יוזמן לאסיפה בית הנבחרים הקודם.

29 - מיד לאחר עלייתו לכס המלוכה יישבע המלך בפני מועצת האומה, אשר תתכנס בראשות יו"ר הסנס, לשמור על החוקה ולהיות נאמן לאומה.

30 - המלך הוא ראש הממלכה והוא מחוסן מכל אחריות לתוצאה כלשהיא.

31 - המלך יאשר את החוקים, יוציאם ויצווה לקבוע את החקנות הדרושות ליישומם בפועל בתנאי שהחקנות לא תכלולנה דבר שיצמוד בסתירה להוראות החוק.

32 - המלך הוא המפקד העליון של כוחות היבשה הים והאוויר.

33 - 1 - המלך הוא אשר מכריז על מלחמה, כורת שלום ומאשר את החוזים.

2*- חוזי שלום, בריתות, מסחר, ספנות וחוזים אחרים אשר גוררים שינוי בשטח הממלכה, או צמצום זכויות הריבונות שלה, או הטלת מעמסת הוצאות על האוצר, או פגיעה בזכויות הירדנים - הציבוריים או הפרטיים - לא יהיה ברי חוקף אלא לאחר שאושרו על ידי מועצת האומה. אסור, בכל מקרה שהוא, שהתנאים הסוגיים בהסכם כלשהוא יעמדו בסתירה לתנאים התלויים.

34 - 1 - המלך הוא אשר יוציא את הצווים לעריכת בחירות לבית הנבחרים בהתאם להוראות החוק.

2 - המלך יכנס את מועצת האומה, יפתח אותה, ידחה את פתיחה ויפזר אותה בהתאם להוראות החוקה.

* ראה פירוש המועצה העליונה בהחלטתה מס' 2 (ע.ר. 1173 מיום 1.3.53).

3* המלך זכאי לפזר את בית הנבחרים;

35 - המלך ימנה את ראש השרים, יפטר אותם ויקבל את התפטרותם. הוא ימנה את השרים, יפטרם ויקבל את התפטרותם בהסחמך על המלצת ראש השרים.

36 - המלך ימנה את חברי הסינש ויבחר מביניהם את יו"ר הסינש. כן יקבל המלך את התפטרותם.

37 - 1 - המלך יקבע, יעניק וידרוש בחזרה דרגות אזרחיות וצבאיות וכך אותות כבוד וכינויי כבוד אחרים. זכותו למסור את הכוח והרשות לעשות זאת למישהו אחר בתוקף חוק מיוחד.

2 - המטבע תוטבע בשם המלך כביצוע לחוק.

38 - למלך שמורה הזכות להעניק חנינה מיוחדת ולהפחית עונשים, באשר לחנינה כללית - הרי זה יקבע בחוק ממיוחד.

39 - גזר דין מוות יוצא אל הפועל רק לאחר אישור המלך. כל גזר דין, מסוג זה יובא בפני המלך על ידי מועצת השרים בצרוף חוות דעתה בנידון.

40 - המלך יקיים בידו את סמכויותיו בתוקף צוו מלכותי. הצו המלכותי יהא חתום על-ידי ראש השרים והשר או השרים המוסמכים. המלך יאשר את הצוו על ידי חתימתו מעל החתימות הנ"ל.

ה ח ל ק ה ש נ י

השרים

- 41 - מועצת השרים תהא מורכבת מראש השרים - בחור ראש מועצת השרים, ומספר שרים לפי הצורך וטובת הכלל.
- 42 - משרת שר תהא שמורה לירדני בלבד.
- 43 - על ראש מועצת השרים והשרים להשבע - לפני שהם מתחילים בעבודתם כשרים - בפני המלך את השבועה הבאה :-
- "הריני נשבע באללה הגדול שאהיה נאמן למלך, שאשמור על החוקה, אשרת את האומה ואבצע את החובות המוטלות עלי בנאמנות".
- 44 - אסור לשר לקנות או לשכור דבר מרכוש הממשלה אפילו היה זה במכירה פומבית. כמו כן אסור לו, תוך כדי היותו בתפקידו כשר, להיות חבר במועצת הנהלת חברה כלשהיא, או להשתתף בכל עבודה מסחרית שהיא, או פיננסית, או לקבל משכורת מחברה כלשהיא.
- 45 - 1 - מועצת השרים תיטול את האחריות לניהול כל ענייני הממלכה - ענייני פנים וחוץ - חוץ מהעניינים שהוטלו או שיוטלו, בהתאם לחוקה זאת או בהתאם לחוק כלשהוא או תקנות שנקבעו לפיה, על אדם אחר כלשהוא או גוף אחר.
- 2 - סמכויות ראש השרים, השרים ומועצת השרים תיקבענה בחקנון שייקבע על-ידי מועצת השרים ויאושר על-ידי המלך.
- 46 - מותר שיימסרו לשר תפקידי מיניסטרוון אחד או יותר כפי הנזכר בצוו המינוי.
- 47 - 1 - השר אחראי על ניהול כל העניינים הקשורים במיניסטרוון שלו. עליו להביא בפני ראש השרים כל בעייה שהיא החורגת מחוום סמכותו.

2 - ראש השרים יטפל בעניינים שהם בתחום סמכויותיו ויעבור אח העניינים האחרים למועצת השרים כדי שזאת תקבל את החלטות הדרושות בעניינים אלה.

48 - ראש השרים והשרים יחתמו על החלטות מועצת השרים, ההחלטות יוגשו למלך לאישור במיקרים אשר דורשת רק החוקה או חוק או תקנות כלשהם שנקבעו על פיה. החלטות אלה יוצאו אל הפועל על-ידי ראש השרים והשרים-כל אחד בתחום סמכויותיו.

49 - הצווים המלכותיים הניתנים בע"פ או בכחב אינם משחררים את השרים מהאחריות המוטלת עליהם.

50 - עם התפטרות ראש השרים או פיטורו ייחשבו כל השרים מתפטרים או מפוטרים אוטומטית.

51 - ראש השרים והשרים אחראים בפני בית הנבחרים אחריות קיבוצית על המדיניות הכללית של הממלכה. כמו כן אחראי כל שר בפני בית הנבחרים על פעולות המיניסטרוון שבראשו הוא עומד.

52 - לראש השרים או לשר אשר הוא חבר באחד מ-2 הבתים - סינט ובית הנבחרים - יש זכות הצבעה בבית בו הוא חבר, וזכות דיבור בכל אחד מהבתים. באשר לשרים אשר אינם חברים באחד מהבתים, הרי יש להם זכות דיבור, בהם בלא שתהא להם זכות הצבעה. לשרים או למלאי מקומם יש זכות קדימה, ביחס לשאר החברים, לגבי נשיאת דבריו בפני שני הבתים. שר המקבל משכורת לא יקבל בעת ובעונה אחת גם את ההקצבות המועדות לחברים בשני הבתים.

53 - 1 - הממשלה או אחד השרים עמידים בפני הצבעת אמון בפני בית הנבחרים.

2 - באם קבל בית הנבחרים הצעת אי אמון בממשלה ברוב מוחלט מסה"כ מס' החברים בו חובה על הממשלה להתפטר.

3 - באם התקבלה הצעת אי האיוון בשר אחד אזי חובה על אותו שר להתפטר ממשרתו.

54 - 1 - ישיבת פרלמנט בה נערכה הצבעת אמון בממשלה או בשר כלשהוא
תכנס אם על פי דרישת ראש השרים, או דרישה חתומה על-ידי
10 חברי בית הנבחרים. לפחות.

2 - הצבעת אמון תידחה פעם אחת לתקופה של לא יותר מעשרה
ימים באם דרש כך השר הנוגע בדבר או הממשלה.

3 - על כל ממשלה שהורכבה להציג בפני בית הנבחרים, תוך 30
יום מתאריך הרכבתה - באם היה בית הנבחרים מכונס, ותוך
חודשיים - באם לא היה מכונס, את הפרוגרמה הממשלתית שלה
ולדרוש הצבעת אמון לפרוגרמה זאת.
באם היה בית הנבחרים מפוזר, הרי על הממשלה להביא את
הפרוגרמה שלה ולדרוש הצבעת אמון עליה תוך חמישה עשר יום
מהתכנסות בית הנבחרים החדש.

55 - השרים יישפטו בפני מועצה רמת דרג על העבירות שיוחסו להם
שנבעו ממילוי מישרותיהם.

56 - לבית הנבחרים הזכות להאשים את השרים. החלטת האישום תתקבל
רק ברוב של שני שלישי חברי בית הנבחרים. על בית הנבחרים
למנות מקרבו חברים אשר יציגו את האשמה ויתמכו בה בפני
המועצה העליונה.

57 - המועצה העליונה תורכב מנשיא בית המשפט הנזאמי העליון -
בחור נשיא, ומשמונה חברים - ארבעה מהם חברים בסינט,
שיחמנו על ידי הסינט בהצבעה, וארבעה הנוחרים יהיו מקרב
שופטי בית המשפט הנ"ל ויתמנו לפי וותקם. בעת הצורך יושלם
המספר על ידי נשיאי בתי המשפט אשר באים אחרי בית המשפט
הנ"ל לפי סדר הוותק גם כן.

58 - המועצה העליונה תיישם את חוק העונשים התקף לגבי העבירות
הקבועות בו. העבירות אשר יש בהן מיסום הסלת האחריות על
השרים ובמקרים שאינן כלולות בחוק העונשים תיקבענה בחוק מיוחד.

59 - פסקי דיין העונשים יתקבלו על-ידי המועצה רמת הדרג ברוב של
10 קולות.

60 - המועצה העליונה תקבע את סידורי הדין בשפיטת השרים, וזאת עד אשר יוצא חוק מיוחד למטרה זאת

61 - השר אשר בית הנבחרים יאשימו יושעה מעבודתו עד אשר תכריע המועצה רמת הדרג בעניני ההפטרותו לא תמנע את החביעה נגדו או את המשך משפטו.

ה פ ר ק ה ח מ י ש י

הרשות המחוקקת - מועצת האומה

62 - מועצת האומה תהא מורכבת מ-2 בתיים: הסינט ובית הנבחרים.

החלק הראשון

הסינט

63 - סינט כולל הנשיא יורכב ממס' חברים שלא יעלה על מחצית בחברי בית הנבחרים.

64 - התנאי לגבי חבר הסינט בנוסף לתנאים הקבועים בסעיף 75 מחוקה זאת הוא, שהוא חייב להיות בן 40 ומעלה (שנת שמש) ולהשתייך לאחת מהקטגוריות הבאות. ואלה שבדימוס ראשי הממשלות והשרים הנוכחיים, מי שכהן פעם במשרת שגריר, צירים, יו"ר בית הנבחרים, נשיאי ושופטי בית המשפט לקסציה ובתי המשפט לעירעורים הן הנזאמיים והן השרעיים, קצינים פנסיונרים מדרגת אלוף ומעלה, צירי בית הנבחרים אשר נבחרו לא פחות מפעמיים וכך אישים דומים שזכו באמון העם בסמיכותו על עבודתם ושירותם לאומה ולמולדת.

65 - *1 - כהונת החבר בסיננט הוא 4 שנים וכל 4 שנים ימונו חברים לסיננט. מותר למנות מחדש חבר סיננט שתקופת כהונתו הסתיימה.

2 - תקופת כהונת נשיא הסיננט היא שנתיים ומותר לחדש מינויו.

66 - 1 - הסיננט יתכנס בעת התכנסות בית הנבחרים המושבים יהיו בעת ובעונה אחת לשני הבתים.

2 - אם פוזר בית הנבחרים יופסקו ישיבות הסיננט.

החלק השני

בית הנבחרים

67 - בית הנבחרים יורכב מחברים נבחרים בבחירות כלליות חשאיות וישירות בהתאם לחוק. בבחירות יישמרו העקרונות הבאים :-

1 - כשרות הבחירות.

2 - זכות המועמדים בפיקוח על פעולות הבחירות.

3 - הטלת עונשים על המזלזלים ברצון הבוחרים.

68 - 1 - תקופת כהונת בית הנבחרים היא 4 שנים (שנות שמש) שתתחלנה מתאריך פירסום תוצאות הבחירות הכלליות בעיתון הרישום.

2 - יש לקיים את הבחירות תוך 4 החודשים הקודמים להום תקופת כהונת בית הנבחרים. באם לא הסתיימו הבחירות עם סיום תקופת כהונת בית הנבחרים או שהן התאחרו בשל סיבה

* תיקון החוקה (ע.ר. 1243 מיום 16.10.55).

כלשהיא אזי יישאר בית הנבחרים בכהונתו עד שתסיים בחירת
בית הנבחרים החדש.

69 - 1 - בית הנבחרים יבחר בתחילת כל מושב רגיל יו"ר לתקופה של
שנה (שנת שמש). מותר לבחור אותו מחדש.

2 - באם התכנס בית הנבחרים במושב שלא מן המניין ולא היה לו
יו"ר, אזי יבחר בית הנבחרים יו"ר לתקופה שתסיים במושב
הרגיל הראשון.

70 - התנאי לגבי ציר בית הנבחרים - בנוסף לתנאים הקבועים בסעיף
5 מחוקה זאת - היא שהוא חייבת להיות בגיל 30 ומעלה
(שנות שמש).

71 - לבית הנבחרים יש זכות הכרעה לגבי כשירות נציגות ציריו.
הזכות בידי כל בוחר להגיש למזכירות בית הנבחרים, תוך חמישה
עזר יום מתאריך פירסום תוצאת הבחירות באיזור הבחירות שלו,
בו הוא יפרט את הסיבות החוקיות לאי כשירות נציגות הציר
המואשם. נציגות של ציר לא תיחשב כמבוטלת אלא בהחלטה
שתקבל על-ידי בית הנבחרים ברוב שני שלישים.

72 - מותר לכל חבר שהוא מחברי בית הנבחרים להתפטר תוך הגשת
מכתב ליו"ר בית הנבחרים. על היו"ר להביא את ההתפטרות לידיעת
בית הנבחרים כדי שהלה יחליט באם לקבלה או לדחותה.

73 - 1 - באם פוזר בית הנבחרים, יעריך לערוך בחירות כלליות באופן
שבית הנבחרים החדש יתכנס למושב שלא מן המניין 4 חודשים
לכל היותר לאחר תאריך פיזור הפרלמנט הקודם, מושב זה
ייתשב כמושב מן המניין בהתאם להוראות סעיף 78 מחוקה
זאת. תנאי ההארכה והדחייה יחולו על מושב כזה.

2 - באם לא תסתיימנה הבחירות עם תום ארבעת החודשים יחזיר
לעצמו בית הנבחרים שפוזר את כל סמכוות החוקתית ויתכנס
מחדש כאילו לא פוזר וימשיך בכהונתו עד אשר יבחר בית
הנבחרים החדש.

3* - אסור שמושב כזה שלא מן המניין יעבור, בכל מקרה שהוא, את ה-30 בספטמבר. בתאריך זה הוא יושבת כדי שביח הנבחרים יוכל לקיים את מושבו הרגיל הראשון באחד לחודש אוקטובר. באם קרה והמושב שלא מן המניין התכנס בחודשים אוקטובר ונובמבר הרי ייחשב מושב זה למושב הרגיל (מך- המניין) הראשון של בית הנבחרים.

*
74 - 1* - באם פיזור בית הנבחרים בשל סיבה כלשהיא הרי אסור לפזר את בית הנבחרים החדש מאותה סיבה.

2 - ממשלה אשר בתקופת כהונתה יפוזר בית הנבחרים תתפטר מהשלטון הוך שבוע מחאריך הפיזור, כך שאח הבחירות לבית הנבחרים תערוך ממשלתו מעבר שלאף אחד משדיה לא תהא זכות להציג עצמו בתור מועד לבחירות.

החלק השלישי

הוראות כוללות לשני הבתים

75 - 1 - לא יהיו חברים בסינס זבבית הנבחרים:

א - מי שאינו ירדני.

ב - מי שטוען לאזרחות או חסות זרה.

ג - מי שיצא חייב בדין בשל פשיטת רגל.

ד - מי שעוקל רכושו ולא הוסר העיקול,

ה - מי שנידון למאסר לתקופה העולה על שנה אחת בגין פשע לא פוליטי ולא חונן.

* תיקון החוקה (ע.ר. 1243 מיום 16.10.55)
**תיקון החוקה (ע.ר. 1179 מיום 17.4.54).

ו - מי שהפיק תועלת חומרית במחלקה ממשלתית בשל חוזה חוץ מחוזי שכירות קרקע ורכוש דלא נייד. אין זה חל על מי שהוא שותף בחברה שם¹ חברה הוא מעל ל-10.

ז - מי שהוא מטורף או חולה רוח.

ח - מי שהיה מקרובי המלך בדרגה אשר תיקבע בחוק מיוחד.

2 - באם ארע אחד מהמצבים השוללים כשירותו של ציר בית הנבחרים, המצויינים לעיל, לציר מצירי בית הנבחרים, או הסינט בתקופת חברותו באחד מ-2 הבתים, או שהתגלה הדבר לאחר בחירתו - אזי תבוטל חברותו ומשרתו תהא פנויה. הדבר יוחלט ברוב שני שליש חברי הבית בו הוא מכהן בחור ציר. באם ההחלטה התקבלה בסינט היא תועבר לאישור המלך.

76* - בכפוף להוראות סעיף 52 מחוקה זאת אסור לחבר (מבחינת השכר) בין חברות בסינט או בבית הנבחרים לבין המשרות הכלליות. הכוונה למונח "משרות כלליות" היא: כל משרה שבה מקבל בעל המשרה את משכורתו מהאוצר הכללי של הממלכה לרבות - מחלקות מוניציפליות. כמו כן אין לחבר מבחינת השכר בין חברות בסינט לבין חברות בבית הנבחרים.

77 - בכפוף להוראות החוקה הקשורות בפיקוד בית הנבחרים, תתכנס מועצת האומה למושב רגיל אחד פעם כל שנה משנות כהונתה.

78 - 1** המלך יכנס את מועצת האומה למושב הרגיל ביום הראשון של חודש אוקטובר מידי שנה. באם היה היום הנ"ל יום של חופשה רישמית הרי תכונס מועצת האומה ביום הראשון שלאחר תום החופשה הרישמית. הזכות בידי המלך לדחות, בתוקף צו מלכותי שיפורסם בעיתון הרישמית, את כינוס מועצת האומה לתאריך שייקבע בצו המלכותי, בתנאי שמשך הדחייה לא יעלה על חודשיים.

* ראה פירוש המועצה העליונה - החלטה מס' 4 - ע.ר. 1257 מיום 16.1.56

** תיקון החוקה (ע.ר. 1179 מיום 17.4.54 וכן מס' 1243 מיום 16.10.55).

2 - באם לא תכונס מועצת האומה בהתאם לס"ק הקודם - אזי היא תתכנס מעצמה כאילו זומנה להתכנס בהתאם לאמור בס"ק הקודם.

3 - המושב הרגיל של מועצת האומה יתחיל בתאריך אשר בו היא תכונס בהתאם לאמור ב-2 פס"ק הקודמים. מושב רגיל זה יימשך 4 חודשים, אלא אם כן פיזר המלך את בית הנבחרים לפני תום פרק זמן זה. מותר למלך להאריך את המושב הרגיל לחקופה נוספת שלא תעלה על 3 חודשים כדי להשלים את העבודות שעדיין יש לספל בהן. עם תום ארבעת החודשים, או כל הארכה שהיא שהאריך המלך את מושב מועצת האומה, יפזר המלך את המושב הנ"ל.

79 - המלך יפתח את המושב הרגיל של מועצת האומה על ידי נשיאת הנאום הכתר בשני הבתים המכונסים יחדיו. זכותו למנות את ראש השרים או אחד השרים כדי שיטפל בטכסי הפתיחה ונשיאת נאום הכתר. כל אחד משני הבתים יגיש כתב פרלמנטרי הכולל חשובה לנאום הכתר.

80 - על כל חבר ב-2 הבתים - הסינט ובית הנבחרים - להשבע, לפני שהוא מתחיל בעבודתו, בפני הבית בו הוא חבר, שבועה שלהלן נוסחתה :-

"הריני נשבע באללה הגדול להיות נאמן למלך ולמולדת, לשמור על החוקה, לשרת את האומה ולבצע את החובות המוטלות עלי כראוי".

81 - 1 - הזכות בידי המלך לדחות, בתוקף צוו מלכותי, את ישיבות מועצת האומה שלושה פעמים בלבד. באם נדחה כינוס המועצה בהתאם לס"ק 1 מסעיף 78 הרי זה לפעמיים בלבד. ברם אסור שתקופות הדחיות תוך כדי מושב רגיל כשהוא אחד-תעלינה על חודשיים לרבות תקופת הדחיה (שנקבעה בצו המלכותי-המתרגם) תקופות הדחיות תיכללנה בחישוב תקופת המושב.

2 - מותר לכל בית -הסינט ובית הנבחרים- לדחות את ישיבותיו מעת לעת בהתאם לחקנון הפנימי שלו.

82 - 1 - הזכות בידי המלך לזמן - בעת הצורך - את מועצת האומה לכינוס במושבם שלא מן המניין ולתקופה בלתי מוגבלת לכל מושב, וזאת למען קבלת הכרעות בענינים מסויימים שיפורטו בצו המלכותי בעת פירסום הזימון. המושב שלא מן המניין יפוזר בתוקף צו מלכותו

2 - המלך יזמן את מועצת האומה לכינוס למושבם שלא מן המניין גם כאשר ידרוש זאת הרוב המוחלט בבית הנחברים בכתב בקשה החתומה על-ידו בה יפורטו הענינים שיש בדעת הרוב בבית הנבחרים לדון בהם.

3 - אסור למועצת האומה לדון במושב כלשהו שלא מן המניין, אלא בענינים שצויינו בצו המלכותי אשר בעטיו נתכנסה המועצה.

83 - כל אחד מ-2 הבתים יקבע תקנון פנימי לניהול וארגון הליכיו. תקנון זה יובא בפני המלך לאישורו.

84 - *1 - ישיבה של כל אחד מהבתים לא תיחשב חוקית, אלא אם כן נכחו בה שני שלישי חברי הבית. הישיבה תימשך ותהייה חוקית כל עוד נוכח בה הרוב המוחלט של חברי הבית.

2 - החלטות כל בית תתקבלנה ברוב קולות החברים הנוכחים חוץ מהיו"ר, אלא אם כן קבעה חוקה זאת אחרת. באם השתווה מס' הקולות - אזי יכריע קולו של היו"ר.

3 - באם הייתה ההצבעה קשורה בחוקה או בהצבעת האמון בממשלה או באחד השרים, הרי צריך שהקולות יינתנו על ידי קריאת החברים בשמותיהם ובקול רם.

85 - ישיבות כל בית תהיינה פומביות, ברם, מותר לערוך ישיבות חשאיות על פי דרישת הממשלה, או 5 חברים. לאחר מכן יחליט הבית באם לקבל את הדרישה או לדחות אותה.

* תיקון החוקה (ע.ר. 1179 מיום 17.4.54).

86 - 1 - לא ייעצר חבר אחד הבתים -הסינסט ובית הנבחרים - ולא יישפט במשך תקופת כינוס הבית, כל עוד לא הוצאה על-ידי הבית, שאליו הוא משתייך, החלטה, שנחקבלה ברוב קולות מוחלט, שקיימת סיבה מספקת לעצרו או להעמידו למשפט, או כל עוד לא נעצר במקרה שהסתבך בפשע פלילי, במקרה של עצירתו בצורה כזאת יש להודיע על כך מיד לבית.

2 - באם נעצר חבר בשל סיבה מסויימת במשך התקופה בה אין מועצת האומה מכונסת, הרי על ראש השרים להודיע לבית אליו משתייך החבר - בעת כינוס הבית - על ההליכים הננקטים נגד אותו חבר בצירוף הסבר.

87 - לכל ציר מצירי בית הנבחרים והסינסט יש זכות דיבור והבעת דעה מלאים בגבולות החקנון הפנימי של הבית אליו הוא משתייך, אסור להעניש ציר בשל הצבעה או הבעת דעה כלשהיא או נאום שנשא אותו בישיבות הבית.

88 - באם התפנה מקום אחד מצירי 2 בית הנבחרים או הסינסט בשל פטירה, התפטרות או סיבה אחרת, אזי ימולא מקומו בשיטת המינוי באם היה חבר הסינסט או בבחירות באם היה חבר בית הנבחרים. כל זאת תוך חודשיים מהתאריך בו הודיע הבית לממשלה על התפנות מקום, חברות הציר החדש תימשך עד סיום התקופה שבה היה צריך לכהן קודמו.

89 - 1 - בנוסף למצבים בהם יתכנסו 2 הבתים - הסינסט ובית הנבחרים בתוקף סעיפים 29, 79, 92 מחוקה זאת, הרי הם ייתכנסו יחדיו על-פי דרישת ראש השרים.

2 - כאשר ייתכנסו 2 הבתים יחדיו יכהן כיו"ר - נשיא הסינסט.

3 - החלטות 2 הבתים המכונסים יחדיו תהיינה תקפות, בהם בהתאם לסעיף זה, באם יהיו החברים הנוכחים רוב מוחלט.

90 - אסור לסלק מחברות בכל אחד מ-2 הבתים - הסינט ובית הנבחרים - אלא בחוקף החלטה שהתקבלה על-ידי הבית אליו שייך אותו חבר. רק לגבי מקרים בהם אין הבתים מתכנסים או מתפזרים, המפורטים בחוקה זאת ובחוק הבחירות, חייבת החלטת הסילוק להתקבל ברוב של שני שלישי הצירים מהם מורכב הבית. באם היה הסילוק קשור לציר הסנט, אזי תובא ההחלטה לאישור המלך.

91* - ראש השרים יציג כל הצעת חוק בפני בית הנבחרים, אשר לו הזכות לקבל את הצעת החוק, או לתקנו, או לדחותו. בכל המקרים תובא הצעת החוק לסנט. שום חוק לא יוצא אלא אם כן אושר ע"י שני הבתים והמלך.

92 - באם דחה אחד הבתים הצעת חוק כלשהיא פעמיים בעוד שהבית השני קבל או הצעת החוק כשהיא מתוקנת או בלתי מתוקנת, אזי יתכנסו שני הבתים ביחד בראשות נשיא הסינט כדי לדון בסעיפים השנויים במחלוקת. התנאי לקבלת הצעת החוק היא תמיכת רוב של שלישי הנוכחים באסיפה (שני הבתים יחד-המתרגם), באם תידחה הצעת החוק באופן הנ"ל, הרי היא לא תובא שנית בפני הבית במושב עצמו.

93 - 1 - כל הצעת חוק שהתקבל על ידי הסינט ובית הנבחרים תובא לאישור המלך.

2 - החוק ייכנס לתוקפו, הוצאתו על-ידי המלך, כעבור 30 יום מפירסומו בעיתון הרישמי, אלא אם כן הופיע נוסח מיוחד בחוק שלפיו ייכנס החוק לתוקפו בתאריך אחר.

3 - באם לא ראה המלך לנכון לאשר את החוק הרי החייב הוא להחזיר אותו תוך 6 חודשים, מהתאריך בו תובא החוק בפניו, כשאליו מצורף דוח המציין את הסיבות לאי אישורו.

4 - באם נדחתה הצעת חוק כלשהיא (חוץ מהחוקה) תוך התקופה שצויינה בס"ק, בעוד שהחוק אושר על-ידי הסינט הבית הנבחרים בפעם השניה ברוב שני שלישי חברי שני הבתים - אזי יש להוציא את החוק - במקרה שהחוק אינו חוזר, בפעם הזאת, כשהוא מאושר, תוך התקופה הקבועה בס"ק השלישי של סעיף זה - אזי ייחשב החוק בר תוקף ובחזקה מאושר.

* ראה פירוש המועצה העליונה בהחלטה. ע.ר., 1211, 1.2.55.

ברם, באם לא יושג רוב של שני שלישי, הרי אסור היה לעיין בחוק מחדש במשך אותו מושב. אולם, מותר למועצת האומה לעיין מחדש בהצעת החוק הנ"ל במושב הרגיל הבא.

94 - 1 - כאשר לא תהיה מועצת האומה מכונסת, הזכות בידי מועצת השרים, באישור ובהסכמת המלך, לקבוע חוקים זמניים כדי לקדם את הסכנות הצפויות, וזאת במקרים הבאים :-

א - אסונות המוניים.

ב - מצב מלחמה ושעת חרום.

ג - הצורך להוציא כספים בלא כל אפשרות דחיייה.

לחוקים הזמניים הללו, אשר אסור שיעמדו בסתירה להוראות החוקה, יש כוח של חוק, אולם חוקים כגון אלה חייבים להיות מובאים בפני המועצה (מועצת האומה- המתרגם) באסיפתה הראשונה באם לא יחאשר חוק כזה על-ידי המועצה, חובה על מועצת השרים, באישור והסכמת המלך, להכריז מיד על ביטול תקפותו. מתאריך אותה הכרזה יאבד החוק את כוחו בתנאי שהדבר לא יפגע בחוזים ובזכויות מוקנות.

2 - החוקים הזמניים ייכנסו לתוקפם בצורה אשר ייכנסו לתוקף החוקים על-פי הוראות סעיף 93 מחוקה זאת.

95 - 1* - הזכות בידי חבר או כמה חברים ב-2 הבתים-הסינס ובית הנבחרים-להציע הצעת חוק, הצעה כזאת תועבר לוועדה המוסמכת בבית לבדיקה ולחוות דעתה. באם ראה הבית לנכון לקבל את ההצעה אזי הוא יעבירנה לממשלה כדי שזאת תקבענו בנוסח הצעת החוק ותגישנו לבית אם באותו מושב של הבית או במושב הבא האחריות.

2 - כל הצעת חוק, שהגיש אחד מחברי אחד מהבתים-הסינס ובית הנבחרים-ושנדחה על-ידי הבית, אינן להגיש באותו מושב.

96 - הזכות בידי כל ציר הסינסט ובית הנבחרים להפנות לשרים שאלות ושאלות אודות עניין כלשהוא הנוגע לכלל, בהתאם לקבוע בתקנון הפנימי של הבית אליו משתייך אותו חבר. שאילתה לא תידון טרם עבור 8 ימים מהגעתה לשר, אלא אם כן היה הדבר דחוף והשר אישר את צימצום התקופה הנ"ל.

ה פ ר ק ה ש י ש י

הרשות השופטת

97 - השופטים הינם עצמאיים ואינם כפופים למרות כלשהוא מלבד החוק.

98 - שופטי בתי המשפט הנד'אמיים והשרעיים ימונו ויפוטרו על-פי צוו מלכותי בהתאם להוראות החוקים.

99 - 3 סוגי בתי משפט והם :-

1 - בתי המשפט הנד'מיים.

2 - בתי המשפט הדתיים.

3 - בתי המשפט המיוחדים.

100 - סוגי כל בתי המשפט, דרגותיהם, אגפיהם, סמכויותיהם ואופן הנהלתם - כל אלה ייקבעו בחוק מיוחד. חוק זה ייקבע גם הקמת בית המשפט הגבוה לצדק.

101 - 1 - בתי המשפט פתוחים בפני הכל וחסינים מהתערבות בעניניהם.

102 - בתי המשפט הנז'אמיים בממלכה הירדנית ההאשמית יקיימו בידם את זכות שיפוט כל האנשים בכל השטחים האזרחיים והפליליים, לרבות תביעות מצד הממשלה או כאלה המוגשות נגדה חוץ משטחים בהם מסורה זכות השיפוט לבתי המשפט הדתיים או בתי המשפט המיוחדים בהתאם להוראות חוקה זאת או כל חוק אחר בר תוקף.

103 - 1 - בתי המשפט הנז'אמיים יקיימו בידיהם את סמכויות השיפוט בשטח האזרח-והפלילי בהתאם להוראות החוקים החקפים בממלכה. ברם, בבעיות חוק המצב האישי (Personal-Status) המחרגם) לגבי זרים או בענינים אזרחיים והמסחריים, אשר יש לגביהם כללי נוהג בינלאומיים הקובעים יישום חוק המדינה אחרת עליהם, יבוצע החוק ההוא באופן אשר אותו קובע החוק.

2 - בעיות המצב האישי הן בעיות אשר נקבעים על ידי החוק, והן נכנסות - בהתאם לחוק - בתחום סמכות השיפוט הייחודית של בתי המשפט השרעיים כאשר הצדדים הם מוסלמיים.

104 - בתי המשפט הדתיים נחלקים ל:-

1 - בתי המשפט השרעיים.

2 - בתי הדין של העדות הדתיות האחרות.

105 - לבתי המשפט השרעיים, ורק להם, זכות השיפוט, בהתאם לחוקיהם המיוחדים, בענינים הבאים :-

1 - בעיות המצב האישי של המוסלמים.

2 - משפטי כופר הנדרש - באם היו 2 הצדדים מוסלמים או שהיה אחד מהם לא מוסלמי, אך הסכימו השניים להעניק את זכות השיפוט בענינם לבתי המשפט השרעיים.

3 - הענינים הנוגעים לוקף המוסלמי.

106 - בחי המשפט השרעיים יישמו בשיפוטם את הוראות החוק המוסלמי האציל.

107 - בחוק מיוחד ייקבעו אופן אירגון עניני האוקאף האסלאמיים, ניהול עניניהם הכספיים וכד'.

108 - בחי הדין של העדות הדתיות הם בחי הדין של העדות הדתיות הלא מוסלמיות אשר הממשלה הכירה או מכירה בקיומן בממלכה הירדנית ההאשמית.

109 - 1 - בחי הדין של העדות הדתיות יורכבו בהתאם להוראות החוקים אשר יוצאו לגביהם. בחוקים אלה יוגדרו סמכויות בחי הדין הללו בשטח בעיות המצב האישי והאוקאף (ההקדשים - המתרגם) שהוקמו למען טובת העדה הנוגעת בדבר. באשר לבעיות המצב האישי של עדה זאת הרי הן בעיות המצב האישי של המוסלמים הנכנסות לתחום סמכות בחי המשפט השרעיים.

2 - בחוקים הנ"ל ייקבעו הכללים שלפיהם ינהגו בחי הדין של העדות הדתיות.

110 - בחי המשפט המיוחדים יקיימו בידיהם את סמכויותיהם השיפוטיות בהתאם להוראות החוקים הנוגעים להם.

ה פ ר ק ה ש ב י ע י

הענינים הכספיים

111 - לא יוטל מס או אגרה אלא על פי החוק. מס לא יחול על טובי השכר אשר נכנסים לאוצר הכסף של הממלכה תמורת השרוחים שמעניקות המחלקות הממשלתיות לאזרחים, או תמורת התועלת

שהן מפיקות מרכוש הממלכה. על הממשלה לנקוט, בהטלת המיסים, לפי העיקרון של הטלת מס מודרג תוך כדי הגשמת השוויון והצדק החברתי, ולא לחרוג מיכולתם הכספיות של משלמי המיסים ומההזדקקות של הממלכה לכסף.

112 - 1 - הצעת חוק התקציב הכללי חוגש למועצת האומה חודש אחד לפחות לפני תחיל שנת הכספים לעיון בהתאם להוראות החוקה.

2 - על התקציב הכללי יצביעו סעיף סעיף.

3 - אסור להעביר סכום כלשהוא בחלק ההוצאות שבתקציב הכללי מסעיף לסעיף אלא על פי חוק.

4 - מועצת האומה רשאית, בעת הדיון על הצעת חוק התקציב הכללי או על החוקים הזמניים עקשורים בו, לצמצם את ההוראות בסעיפים לפי מה שנראה לה תואם את טובת הכלל. אסור למועצת העם להעלות את ההוצאות - אלא בדרך של תיקון ולא בדרך של הצעה המוגשת לחוד. אולם, מותר לאחר סיום הויכוח להציע חקיקת חוקים ליצירת הוצאות חדשות.

5 - במשך הדיון על התקציב הכללי לא תתקבל שום הצעה שתוגש לביטול מס קיים או הטלת מס חדש, או תיקון המיסים הקבועים על-ידי העלאתם או צימצומם - דבר שיכלול את מה שקבעו החוקים הכספיים התקפים. לא תתקבל שום הצעה לתיקון ההוצאות או ההכנסות הקשורות בחוזים.

6 - הכנסות הממלכה והוצאותיה המשוערות לכל שנת כספים יאושרו על-פי חוק התקציב הכללי. ברם, מותר שהחוק הנ"ל יקבע הקצבת סכומים קבועים ליותר משנה אחת.

113 - באם לא יוצא חוק התקציב הכללי לפני תחילת שנת הכספים החדשה, יש לפעול לפי התקציב הכללי של השנה הקודמת, אלא אם כן היו ההוצאות המופיעות בהצעת התקציב החדשה נמוכות מאלה של השנה הקודמת, שכן אז תהייה ההוצאה במסגרת הצעת התקציב הכללי החדש עד אשר הוא יאושר.

114 - מועצת השרים, באישור המלך, תקבע תקנות לפיקוח על הקצבה והוצאת כספי הממלכה וכל ארגון מחסני הממשלה.

115* - כל המיסים ושאר הכנסות הממלכה יוכנסו לאוצר הכספי ויכנסו למאזן הממלכה כל עוד לא יקבע החוק אחרת. שום חלק מכספי האוצר הכללי לא יוקצב ולא יוצא לכל מטרה שהיא - יהא סוגה אשר יהא - אלא על-פי חוק.

116 - הקצבות בית המלוכה ישולמו מההכנסה הכללית והן תיקבענה בחוק התקציב הכללי.

117 - כל זיכיון שיינתן, ויש בו משום הענקת זכות הקשורה בניצול המחצבים המיכרות והמשאבים הציבוריים יאושר על-פי חוק.

118 - אסור לשחרר אדם כלשהוא מחשלוט המיסים והאגרות שלא במיקרים הקבועים בחוק.

119 - יוקם, על פי חוק, משרד מבקר המדינה לביקורת על הכנסות הממלכה והוצאותיה ודרכי השימוש בהן.

1 - לשכת החשבונאות תגיש לבית הנבחרים דוח כללי שיכלול את דעות הלשכה הערוכה, פרוט העבירות המבוצעות והטלת האחריות על הגורמים האחראים, וזאת בתחילת כל מושב רגיל, או כל אימת שדרש זאת בית הנבחרים מהלשכה.

2 - החוק יקבע את החסינות הפרלמנטרית של ראש לשכת החשבונאות.

* ראה פירוש המועצה העליונה בהחלטתה מס' 1 (ע.ר. 1173 מיום 1.3.54).

ה פ ר ק ה ש מ י נ י

סעיפים כלליים

- 120 - החלוקה האדמיניסטרטיבית בממלכה הירדנית ההאשמית, הרכב מחלקות הממשלה, דרגותיהם, שמותיהם, שיטת הנהלתן, אופן מינוי הפקידים, פיטורם, הפיקוח העליהם וגבולות סמכויותיהם וכשרויותיהם ייקבעו בתקנות שיוצאו על-ידי מועצת השרים באישור המלך.
- 121 - הענינים המוניציפליים והמועצות המקומיות ינוהלו על-ידי מועצות מוניציפליות או מקומיות בהתאם לתוקים מיוחדים.
- 122 - למועצה רמת הדרג הקבועה בסעיף 57 הזכות לפרש את הוראות החוקה באם נידרש ממנה הדבר על-פי החלטה שהתקבלה על-ידי מועצת השרים או החלטה שנחקלה על-ידי אחד מהבתי ברוב מוחלט. ההחלטה תהיה ברת תוקף לאחר פירסומה בעיתון הרישמי.
- 123 - *1- הלשכה המיוחדת תפרש סעיף כלשהו מהחוק שלא פורש על-ידי בתי המשפט באם נידרש ממנה כן על-ידי ראש השרים.
- 2 - הלשכה המיוחדת תורכב מנשיא בית המשפט הנז'אמי העליון בתור נשיא, מחברות של שני שופטים של בית המשפט הנז'ל ואחד מפקידי המנהל הבכירים שיתמנה על-ידי מועצת השרים. לאלה יש להוסיף חבר שהוא פקיד בכיר במיניסטריון, שיש לו קשר עם הפרוש הנידרש. חבר זה יתמנה על-ידי השר.
- 3 - הלשכה המיוחדת תקבל החלטתה בבעיה שהוצגה בפניה, באם תמצא לנכון שיש צורך להחליט בענין בעיה זאת לאור חשיבותה.

* ראה פירוש המועצה העליונה בהחלטתה מס' 3 (ע.ר. 1257 מיום 16.1.56).

4 - להחלטות אשר יתקבלו על-ידי הלשכה המיוחדת, ואשר יפורסמו בעיתון הרישמי, יהיה תוקף חוקי.

5 - כל בעיות אחרות שתעוררנה בקשר לפרוש חוקים תוכרענה על-ידי בתי המשפט בצורה הרגילה.

124 - באם אירע דבר הדורש הגנה על המולדת במקרה חרום, יוצא חוק בשם חוק ההגנה. לפיו תינתן הסמכות בידי האיש, שייקבע על-ידי החוק, לנקוט בצעדים ההכרחיים, לרבות הסמכות להפסיק את חוקי הממלכה הרגילים, כדי להבטיח את ההגנה על המולדת, חוק ההגנה יהא בר תוקף כאשר יוכרז עליו בתוקף צו מלכותי שיוצא בהסתמך על החלטת מועצת השרים.

125 - 1 - במקרה של מצב חרום מסוכן, כשמחברר שהצעדים הקבועים על-פי הסעיף הקודם של חוקה זאת אינם מספיקים להגנה של הממלכה, אזי זכאי המלך, בהסתמך על החלטת מועצת השרים להכריז, בתוקף צו מלכותי, חוק צבאי בכל רחבי הממלכה או בחלק כלשהוא ממנה.

2 - בעת הכרזת חוק צבאי רשאי המלך להוציא, בתוקף צו מלכותי, כל הוראה שהיא שהצורך מחייבה למטרת ההגנה על הממלכה, בלא להתחשב בהוראת חוק תקף כלשהוא. כל האנשים, שעליהם לבצע הוראות אלה, צפויים לאחריות המשפטית אשר תקבע מפעולותיהם נוכח הוראות החוק, עד אשר ישוחררו מאחריות זאת על-פי חוק מיוחד שייקבע לתכלית זאת.

126 - 1 - הכללים המצויינים בחוקה זאת בעניין הצעות חוק ייושמו על כל הצעה לתיקון חוקה זאת, התנאי לגבי החלטת תיקון הוא שהיא חייבת להתקבל ברוב שני שלישים מחברי כל בית - הסינט ובית הנבחרים - במקרה של התכנסות 2 הבתים, בהתאם לסעיף 92 מחוקה זאת, חל התנאי שהחלטה על תיקון חייבת להתקבל ברוב של שני שלישים מהחברים אשר מהם מורכב כל בית. בשני המקרים לא ייחשב התיקון לחוקה בר תוקף כל עוד לא אושר על-ידי המלך.

2 - אסור להכניס תיקון כלשהוא בחוקה, הקשור לזכויות המלך וירושחו תוך תקופת כהונת העוצר.

127 - משימת הצבא מוגבלת להגנה על המולדת ושלומה.

1 - שיטת הגיוס, ארגון הצבא וכן זכויות וחובות אנשי הצבא יפורסו בחוק.

2 - ארגון המשטרה והג'נדרמריה וסמכויותיהם יקבעו בחוק.

ה פ ר ק ה ת ש י ע י

תקפות החוקים והביטולים

128 - כל החוקים, התקנות ושאר הפעילות החתיקות התקפים בממלכה הירדנים ההאשמית, בעת כניסת חוקה זאת לתוקף, ישארו ברי-תוקף עד אשר יבוטלו או יתקנו על-ידי חקיקה.

129 - 1 - החוקה הירדנית שפורסמה בתאריך 7/12/1946 תבוטל על כל החיקונים שנוספו לה.

2 - צו חוקת פלשתינה לשנת 1922 יחד עם החיקונים מבוטל.

3 - הביטול, שנקבע בשני הסעיפים הקטנים הקומים, לא יפגעו בחוקיות חוק כלשהוא או תקנות שהוצאו על-פי החוקה הירדנית וצו חוקת פלשתינה או בכל פעולה שנעשתה על-פיהם - לפני כניסת הוראות חוקה זאת לתוקף.

130 - הוראות חוקה זאת תיכנסנה לחוקף מתאריך פירסומן בעיתון הרישמי.

131 - מועצה השרים אחראית לביצוע הוראות החוקה.

ס ל א ל

1/1/1952

סגן ראש השרים
ושר המשפטים
סעיד אל - מופתי

השופט העליון
מחמד אל-אמין אל - שנקיטי

שר המשפטים, הבינוי והפיתוח
אנסטאס חנאניא

ראש השרים ושר החוץ
תופיק אבו אל - הודא

שר החינוך
רוחי עבד אל - האדי

שר המסחר והכלכלה
סלימאן סכר

שר החקלאות וההגנה
סולימאן עבד אל-רזאק טוקאן

שר הכספים
עבד אל-חלים אל-חמוד

שר הבריאות והענינים הסוציאליים
ג'מיל אל- תותונג'י

שר התחבורה
האשמ אל - ג'יושי

החלטה מספר (1) (1)

יצאה מאת המועצה העליונה
הנזכרת בסעיף (57) לחוקה

על פי החלטת מועצת השרים שיצאה ביום 16/11/1953, בהתאם לסעיף (122) לחוקה, התכנסה המועצה העליונה כדי לקבוע פירוט לנוסח סעיף (115) לחוקה, ולהבהיר באם סעיף זה מרשה למועצת השרים לנקוט בשני ההליכים הבאים בתפקיד, מבלי לקבל חוק לכך.

1. תיקון כותרת הסעיף הרביעי לפרק 49-מטעלי פיתוח) על מנת שיהיה (הלוואות לעיר ירושלים), במקום (הלוואות העשייה לעיר ירושלים).

2. הוספת סעיף חדש בפרק 34-עבודות למילה מהרגיל) בשם סלילת וזיפות הדרך המוליכה (לקבר המרוחש הוד מלכותו המלך עבדאללה), והקצבת סכום של (3.000) דינר למטרה זו, שיועבר מהעוץ שבסעיף 23 (ב) ובסעיף (53) שבאותו פרק.

לאחר עיון בהתכתבויות שנערכו בין ראשות השרים לבין לישכת הביקורת, ולאחר בדיקה סעיפי החוקה ואת הוראות התקנות הכספיות אנו מוציאים:

1. הפיסקה האחרונה לסעיף (115) של החוקה מורה (שאיך להקציב שום חלק מכספי האוצר הכללי ואין להוציא הוצאה לשום מטרה מכל סוג שהוא מלא על פי חוק).

2. פיסקה (3) מסעיף (112) של החוקה מורה שאסור להעביר סכום כלשהוא מפרק לפרק שבחלק ההוצאות שבהקציב אלא לפי חוק.

3. תקנה (13) לתקנות הכספיות משנת 1951 מורה שאסור להוציא שום הוצאות מכספי הממשלה אלא אם הורשה הדבר על פי חוק.

(1) החלטה זו פורסמה בעיתון הרשמי מספר 1173 מיום 1/3/1954

4. פיסקה (א') לתקנה (16) מתקנות אלו מורה (שאסור להעביר

הקצבת סעיף כלשהוא לסעיף אחר כלשהוא בהוצאות האחרות

אלא באישור שר האוצר ועל פי הוצאה זו כספי מיוחד)

כמו כן מורה פיסקה (ב) מאותה תקנה (שאסור להעביר

הקצבות המשכורות מסעיף אחד למשנהו או להוצאות אחרות

או להיפך, אלא מאישור מועצת השרים ולפי המלצת שר האוצר)

מסעיפים אלו מתברר באופן גלוי שהעקרון שצויים בסעיפים

(112) ו-(115) לחוקה אינו מתיר הקצבות נוספות או העברת

הקצבה קיימת מפרק לפרק אלא על-פי חוק, עיקרון זה נחשב

מהעקרונות הבסיסיים המחוייבים על-פי אופי הסמכות שנקבעה

לפרלמנט בנוגע לפיקוח על ההוצאה, ואז אם לא ישתרע פיקוח

הפרלמנט על פעולה זו, יהא פיקוח למעשה על התקציב הבל.

בהסתמך על עקרון זה, אסור לרשות המבצעת להוסיף סעיפים

חדשים לתקציב, או להכניס תיקונים כל שהם בסעיפיו העלול

לשנות את המטרות שלהן יועדה ההקצבה.

פעולות מעין אלו כגון הוספת הקצבות חדשות כדי להוציאן

באופן שלא אושרו בתקציב חייבת בחקיקה מיוחדת.

היות וכותרת סעיף (4) לפרק מפעלי פיתוח הנזכר לעיל מראה

באופן ברור כי ההקצבה שהוקצבה בסעיף זה יועדה להוצאה

בחור הלואות תעשייה לעיר ירושלים, חייב התיקון של

כותרת זו על מנת שתהיה (הולואות לעיר ירושלים יהיה לפי

חוק היות ותיקון זה שינה את היהוד לדבר כללי ועלול

להרשות הוצאה למטרות אחרות שאינם הלואות תעשייה.

אותו דבר באם יוסף סעיף חדש לפרק עבודות למעלה מהרגיל

הוספה זו חייבת להיות גם לפי חוק בהתאם להוראות סעיף

(115) לחוקה.

ואם תקנה (16) מהתקנות הכספיות מתירות לרשות המבצעת

להעביר מסעיף לסעיף, אין הדבר מתיר לרשות זו להוסיף

הקצבות חדשות, היות והעברה מסעיף לסעיף מותנית בקיום

שני הסעיפים מהתחלה בתקציב ואז יועבר מהעודף של

האחד בכדי להוציא למטרות הקבועות בסעיף השני.

זאת היא החלטתנו בקול אחד לשם פירוש הוראות החוקה
מבחינה זו.

הוצא ביום 22/2/1954

חבר	חבר
חבר הסינאט	חבר הסינאט
עבדול רחמן אלרשידאת	סעיד עלא אלדין

חבר	ראש המועצה העליונה
חבר בית המשפט לקסציה	נשיא בית המשפט לקסציה
נוסא אלסאקט	עלי מטמאר

חבר	חבר
חבר הסינאט	חבר הסינאט
אנור נוסיבה	צאלה בסיסו

חבר	חבר
חבר בית המשפט לקסציה	חבר בית המשפט לקסציה
אליאט אלהורי	פואד אלרוסאן

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
ד"א אלדין זעיתר

* * *

החלטת משרד (2) (1)
הוצאה מאת המועצה העליונה
שנוכרה בשע"פ (57) לחוקה

על-פי החלטת הפרלמנט שהוצאה ביום 26/1/1954, בהתאם לסעיף (112) לחוקה, התכנסה המועצה העליונה לשם קביעת פירוש לסעיפי החוקה בנוגע לשתי הנקודות הבאות:

1. האם מותר ליושב ראש הסנאט או הפרלמנט או לכל חבר באחד משני הבתים להיות חבר במועצת העצר.
2. אם מותר הדבר האם מותר לו כשהוא חבר במועצת העצר להיות יושב ראש בישיבות ויפעיל את סמכויותיו כחבר באחד משני הבתים.

לאחר עיון בהחלטת הפרלמנט הנזכר לעיל וללאחר חקירת סעיפי החוקה אנו מוצאים:
בנוגע לנקודה הראשונה:

א. פיסקה (ט) מסעיף (28) לחוקה מורה, (אם החכוון המלך לעזוב את הארץ, בצו מלכותי לפני עזיבתו, סגן או מועצת עזר כדי להפעיל את סמכויותיו בתקופת העדרו)

ב. פיסקה (ל) מסעיף זה מורה שאסור שגיל העוצר או סגן המלך או אחד מחברי מועצת העצר יהיה בפתח משלושים שנת ירח אך מותר למנות אחד הקרובים הזכרים של המלך באם השלים גיל שמונה עשרה שנת ירח).

על כן מתברר שנוסח פיסקה (ט) הנזכרת לעיל, שדן במינוי סגן למלך ומועצת עזר נכתב באופן החלטתי ואין בו או בסעיפים אחרים של חוקה זו הגבלה למינוי זה על ידי הגבלות או תנאים מסויימים פרט לתנאי שבפיסקה (ל) הנזכרת לעיל מבחינת הגיל בלבד.

(1) החלטה זו פורסמה בעיתון הרשמי מספר 1173 מיום 1/3/1954

היות ועקרונות החוק מהייביתם לפרט את ההחלטתו כפי שהוא, איננו רואים שקיימת מניעה למנוע את יושב ראש הסינאט או יושב ראש הפרלמנט או אחד מחברי שני בתים אלו בתור חבר במועצת העצר וזאת בהסתמך על המופשט הנזכר בנוסח פיסקה (ט) הנזכרת לעיל.

בנוגע לנקודה השנייה אנו מוצאים:

א. סעיפים (24 - 27) של החוקה חילקו את הרשויות לשלוש: החקיקתית, מבצעת ומשפטית. סעיף (25) הדן ברשות החקיקתית מורה שהרשות החקיקתית תהיה בידי הפרלמנט ובידי המלך...

ב. סעיף (31) לחוקה מורה (שהמלך יאשר את החוקים ויוציאם...)

ג. סעיף (91) לחוקה מורה (שראש השרים יביא בפני הפרלמנט כל הצעת חוק והפרלמנט זכאי לקבל את ההצעה, לתקנה או לדחותה ובכל המקרים תובא ההצעה בפני הסינאט ואין להוציא חוק אלא אם אושר על ידי שני הבתים ואושר על ידי המלך).

מסעיפים אלו מתברר בגלוי שמחוקק החוקה לקח בחשבון את העקרון של הפרדה בין הרשויות יקבע לרשות המחוקקת שני יסודות עיקריים: הפרלמנט והמלך, וקבע לכל רשות מאותן רשויות ולכל יסוד מיסודותיה את זכויותיו הנוגעות לחקיקה, ועל יד כך נבעה החקיקה בממלכה זו כחוצאה משלוש פעולות עקרוניות שהן:

1. הבאת הצעת חוק בפני הפרלמנט על ידי הרשות המבצעת
2. אישור ההצעה על ידי הפרלמנט.
3. אישור המלך.

היות וכל פעולה מפעולות אלו מהווה בעצמה יחידה עצמאית ונכנסה במסגרת יסוד מסויים בעל ישות עצמאיות.

והיות וכל יסוד מיסודות הרשות המחוקקת הוא משלים ליסוד האחר **יבדוק** את פעולתו לבן אנו רואים שאסור לאחד מהם או לכל זכר בהם להפעיל את סמכויותיו ואם **סמכויות היסוד השני** בזמן אחד היות וכל יד ידיו כן הוא עובר את היחרון של בדיקה זו בכל הנוגע אליו.

בנוסף לכך הכפילות בעבודה נוגדת את עקרון קביעת הסמכויות הנזכרות, וסותר את אופי המשרה של ראש המדינה שהוא שמור מכל אחריות והתחייבות, ועלים להיות ניטרלי כשהוא מפעיל את סמכויותיו.

בזה אנו יוצאים מהנחה כאשר ממונה יושב ראש הפרלמנט או אחד מחבריו בתור סגן למלך או כחבר במועצת העצר, עליו להגביל את עבודתו על ידי הפעלת סמכויות המלך בלבד ועליו לחדול מלהשתתף בפעולות הפרלמנט במשך קיומו בתפקיד אותה חברה במועצת העצר.

זאת היא החלטתנו ברוב קולות בפירוש שתי נקודות הדרושות פירוש.

הוצא ביום 22/2/1954

חבר	חבר
חבר הסינאט	חבר הסינאט
עבדול רחמן אלרשידאט	סעיד עלא אלדין

חבר	חבר
חבר בית המשפט לקסציה	חבר הסינאט
מוסא אלסאקט	עלי מסמאר

חבר	חבר	חבר
חבר בית המשפט	חבר הסינאט	חבר הסינאט
לקסציה	אנור נוסייבה	צאלח בטיסו
פואז אלרוסאן		

חבר	חבר
חבר בית המשפט	חבר בית המשפט
לקסציה	לקסציה
צ'יא אלדין זויעתר	אליאס אלחורי

* * *

החלטת מספר (1) (1)
יצאה מאת המועצה העליונה
לפירוש סעיפי החוקה

על פי החלטה מועצת השרים. מספר 8926/2/3/2 מיום 14/12/1954, התכנסה המועצה העליונה הנזכרת בסעיף (57) לחוקה, בכדי לפרש את הוראות הסעיפים (91) ו-(95) ולהבהיר באיזו מידה זכאי הפרלמנט לחקן הצעות החוקים המובאות בפניו על ידי ראש השרים בהתאם לסעיף (91) האמור.

לאחר עיון בהתכתבויות שנערכו בנידון, בדיקת סעיפי החוקה וחילופי דברים התברר:

1. סעיף (91) לחוקה קובע (שמועצת השרים תביא בפני הפרלמנט הצעה כל חוק והפרלמנט זכאי לקבל את ההצעה, להקנה או לדחותה, ובכל המקרים חובה ההצעה בפני הסינאט ואין להוציא חוק אלא אם אושר על ידי שני הבתים ואושר על ידי המלך).
2. סעיף (95) לחוקה קובע (לכל חבר או יותר מחברי הסינאט או הפרלמנט הזכות להציע הצעת חוק בתנאי שהצעותיו אלו יועברו לוועדה המוסמכת בבית לשם בדיקה וחווה דעת בה, ואם ראה הבית שיש לקבל את ההצעה, תועבר לממשלה לשם קביעתה לפי הנוסח של הצעת חוק להגשתו לבית באותה ישיבה או בישיבה הבאה). משני הסעיפים האלו מתברר בגלוי שהחוקה רואה בחוק בממלכה זו כפרי של שלוש פעולות כוללות ומשלימות זו את זו והן:
 1. הגשת ההצעה על ידי מועצת השרים לפרלמנט.
 2. הסכמת הפרלמנט על הצעה זו.
 3. אישור הוד מלכותו המלך.

אין להחשיב שום פעולה משלוש פעולות אלו בנפרד בתור חקיקה היות והחקיקה היא על ידי כלילת שלוש היסודות ביחד, היות

(1) החלטה זו פורסמה בעיתון הרשמי מספר 1211 מיום 1/2/1955.

וסעיף (91) הנזכר הכפוף את הצעת הממשלה לאישור הרשות המחוקקת
וסעיף (95) הכפוף את הצעת החוק היוצאת מאת הרשות המחוקקת
ליציקה במסגרת הצעת חוק מאת הממשלה.

המחוקק של החוק התכוון בעיקרון מעורב זה להבטיח את הצד
אחד, ולמצוא שיתוף פעולה בין שתי הרשויות המחוקקת והמבצעת
מצד שני, היות והטלת הזכות של חקיקת הצעת חוק על הממשלה
הבטיח את טיב ביצוע תפקיד זה בהתחשב במה שיש לממשלה מפקידים
מיומנים שיש להם הכושר הניסוח החוקים ניסוח תקין כפי שדורשת
טובת הציבור, כמו כן הוא העניק לחברי הפרלמנט את הזכות
להציע הצעות חוקים ועל ידי כך הוא סייע לרשות המבצעת לקיים
את תפקידיה הכלליים באופן מושלם.

לאור עקרון זה רואים אנו שהכוונה (מהתיקון) שנזכר בסעיף
(91), הוא התיקון המוגבל בתחום סעיפי הצעת החוק ובמסגרת
מטרותיו ויעדיו, בין שזה על ידי הוספה ובין על ידי גריעה,
ולכן אסור שהתיקון יגע בסעיפים חדשים אשר אינם מתייחסים למטרה
ולצדדים שלמענם הותקנה ההצעה, אחרת אם נרשה לפרלמנט להתקין
סעיפים חדשים אלו על ידי השימוש בזכותו לתיקון ההצעה נהיה
גורמים לאיבוד החוק את אחד משלבי החוקתיים ונהיה מציגים
בזה את זכות הרשות המבצעת בהתקנת הצעת חוק הכוללת את
הסעיפים החדשים והגשתה לפרלמנט בהתאם להוראות הסעיפים
91 ו-95 האמורים ונהיה בזאת מעניקים לפרלמנט זכויות יתר
מאשר הוענק לו על ידי החוקה לפי סעיף (95), היות ולפי
סעיף זה אין להעניק לחברי הפרלמנט, כשרוצים בכך, את הזכות
להתקין סעיפי חוק חדשים אלא, רק הגשת הצעה בנידון זה
והגשתה לממשלה על ידי הפרלמנט לשם התקנתה לפי הנוסח
הצעת חוק כפי שהזכרנו לעיל.

לשם החלת מיבן זה אנו בדעה, אם הגישה הממשלה הצעת חוק
המתקן הוראה אחת מהוראות חוק כלשהוא, כגון תיקון סעיף
(19) לחוק הרכב בתי המשפט הדין בפרוצדורה להרכבת המועצה
המשפטית למשל, תהא זכות הפרלמנט מוגבלת לתיקון הצעת החוק
מבחינה זו בלבד, ואין לו זכות להכניס שינויים בסעיפים
האחרים של אותו חוק הדנים בשיגור השופטים וסמכויות בתי
המשפט; צעד כגון זה יוצא מגדר הצעת החוק ואינו נחשב
כתיקון לה במובן האמור.

זאת היא האלמנטנו בפירוש הסעיפים (91 ו-95) הדרושים
פירוש.

יצא ביום 4/1/1955

חבר
חבר הסינאט
עבדול רהמן אלשידאת

חבר
חבר הסינאט
סעיד עלא אלדין

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
מוסא אלסאק

ראש המועצה העליונה
ראש בית המשפט לקסציה
עלי קמאר

חבר
חבר הסינאט
צאלח בסיטר

חבר
חבר הסינאט
עלי חכנא

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
פואז אלרוטאן

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
עלי יונס אלחוסייני

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
צ'יא אלדין זעיתר

* * *

ה ח ל ט ת ה ס כ מ ר (2) (1)
י צ א ה מ א ת ה ס ר ע צ ה ה ע ל י ו נ ה

על פי החלטת מועצת השרים בישיבתה שנערכה ביום 20/2/1954, התכנסה המועצה העליונה הנזכרת בסעיף (57) לחוקה, בכדי לפרש את פיסקה (2) מסעיף (33) לחוקה ופירוט סוגי ההסכמים שלשם ביצועם חייבים לקבל אישור הפרלמנט בהתאם להוראות פיסקה זו.

לאחר עיון בהחלטת מועצת השרים האמורה ולאחר בדיקת סעיפי החוקה, התברר לנו שפיסקה (2) שנדרש פירושה מורה (שהסכמי שלום, בריתות, מסחר, שייט והסכמים אחרים הגוררים תיקון בקרקעות המדינה או גריעה מזכויות ריבונותה או העמסת הוצאות על אוצרה, או פגיעה בזכויות הכלליות או הפרטיות של הירדנים, אינם בר חוקף אלא אם כן אושרו על ידי הפרלמנט.

ברור שנוסח זה שמחקיץ החוקה חילק את ההסכמים למטרות פיסקה זו לשני חלקים:

1. הסכמי שלום, בריתות, מסחר ושייט.

2. הסכמים אחרים הגוררים תיקון בקרקעות המדינה או גריעה מזכויות ריבונותה, או העמסת הוצאות על אוצרה או פגיעה בזכויות הכלליות או הפרטיות של הירדנים.

הסכמים שהם מהחלק הראשון לא יהיו בעלי חוקף בשום מקרה אלא אם אושרו על ידי הפרלמנט וזאת מבלי להתחשב במהותם ובהתחייבותם אשר הינם מטילים. הסכמים מעין אלו הם לפי טבעם ונושאם נוגעים בזכויות האלמנטריות של המדינה ובריבונותה ובשלטונה על שטחה היבשתי, הימי והאווירי.

ביצוע הסכמים אחרים אינו דורש אישור הפרלמנט אלא אם גרר תיקון בקרקעות המדינה או גריעה בזכויות ריבונותה וכו'... במידה ואינו גורר הליכים מעין אלו יהיו ההסכמים **ברי חוקף** לאחר עדיכחם והתימחם מטעם הרשות המבצעת מבלי שיהא צורך לקבל **אישור** פרלמנט לאור אי השיבות ההתחייבויות הכלולות בהם.

(1) פורסמה העיתון הרשמי מספר 1224 מיום 16/4/1955

לשם המיכה במסקנה זו יצויין שמתקין החוקה לו התמרון בביטוי
(אשר גורר תיקון בקרקעות המדינה או גריעה הזכויות דיבונותה...
וכו...), תיאור לכל ההסכמים לרבות (הסכם שלוש וברית
ומסחר ושייט), לא היה מצויין במפורש את ההסכמים האלו והיה
מסתפק בהכללה מבלי לציין במיוחד לאמור (כל ההסכמים אשר
גוררים תיקון בקרקעות המדינה...וכו...), היות והסכמי שלוש
ברית, מסחר ושייט נכללים אז במובן הכללה זו מבלי להזדקק
לציין במפורש.

זאת היא ההלשטנו בפירוש פסקה (2) מסעיף (33) לחוקה.

יצאה ביום 28/3/1955

חבר חבר הסינאט עבדול רחמן אלרשידאח	חבר חבר הסינאט צאלח בטיסו
חבר חבר בית המשפט לקסציה מוסא אלסאקט	ראש המועצה העליונה יושב ראש בית המשפט לקסציה עלי מסמאר
חבר חבר הסינאט עלי חסנא	חבר חבר הסינאט סעיד עלא אלדין
חבר חבר בית המשפט לקסציה אליאס אלחורי	חבר חבר בית המשפט לקסציה פואז אלרוסאן
חבר חבר בית המשפט לקסציה צ'יא אלדים זעיתר	

* * *

החלטת מועצת השרים (1) (1)

יצאת מאח המועצה העליונה לניהול עניני
בסעיף (57) לחוקה

בהסתמך על בקשה מועצת השרים, התכנסה המועצה העליונה על פניה לפרש את הוראות פסקה (3) מסעיף (34) לחוקה ופירוט באט סעיף זה מרשה לפזר את הפרלמנט על פי צו מלכותי חתום על ידי ראש השרים בלבד, או חיוב להתחייב, ביחד עם המלך, גם השר או השרים הנוגעים בדבר בנוסף לחתימת ראש השרים; האם הצו המלכותי שיצא ביום 19 לדצמבר שנת 1955, המורה בפירוז הפרלמנט ואשר נחתם על ידי ראש השרים בלבד מהקיימים בו התנא על פי החוקה או לא.

לאחר עיון בהחלטת מועצת השרים הנזכרת לעיל, ולאחר בדיקה סעיפי החוקה התברר לנו:

1. פסקה (3) מסעיף (34) שנדרש פירושה מורה (שהמלך רשאי לפזר את הפרלמנט).

2. סעיף (40) לחוקה מורה (שהמלך מפעיל את סמכויותיו על פי צו מלכותי, הצו המלכותי יהא חתום מטעם ראש השרים והשר או השרים הנוגעים בדבר; המלך יביע את הסכמתו על ידי רישום חתימתו מעל לחתימות האמורות).

3. סעיף (30) לחוקה מורה (שהמלך הוא ראש המדינה והוא מוגן מכל אחריות והתחייבות)

4. סעיף (51) לחוקה מורה (שראש השרים והשרים אחראים בפני הפרלמנט אחריות משותפת על המדינות הכללית בממלכה, כמו כן אחראי כל שר בפני הפרלמנט על פעולות מיניסטרינו

5. סעיף (49) לחוקה מורה (שצווי המלך בעל פה או בכתיב אינם מוטרים את השרים מאחריותם)

(1) החלטה זו פורסמה בעיתון הרשמי מספר 1255 מיום 11/1956

מסעיפים אלו מחברר שפיסקה (3) מסעיף (34) שנדרש פירושה, למרות שנתנה ביד הוד מלכותו המלך הזכות לפזר את הפרלמנט הגדיר סעיף (40) לחוקה את השיטה לפיה יפעיל הוד מלכותו זכות זו או אלו זכויות אחרות הנוגעות לעניינים הכלליים והורה שהמלך יפעיל סמכויותיו לפי צו מלכותי חנוט משעם ראש השרים והשר או השרים הנוגעים בדבר.

עיקרון זה שאוב מעקרון בסיסי אשר מסיר אחריות מהמלך ומגביל אותה לשרים בהתאם להוראות הסעיפים (30), (49) ו- (51) הנזכרים לעיל, כל עוד המיניסטריונים מקיימים את התפקיד הרשות המבצעת יהיו אחראים על המדיניות הכללית ולכן חייבים להשתתף בחתימה על צווים המלכותיים שלפיהם מפעיל הוד מלכותו המלך את הסמכויותיו על מנת שישאו באחריות המיניסטריונית הנזכרה בחוקה.

לכן כל צו מלכותי שלפיו מפעיל הוד מלכותו המלך את אחת מסמכויותיו הנוגעות לחיי הממלכה הכללית לא יהיה ממלא אחרי התנאים בהתאם לסעיף (40) לחוקה, אלא אם נחתם בנוסף למלך על ידי:

1. ראש השרים

2. והשר או השרים הנוגעים בדבר.

זה ברור מהנוסח שהשתמש בו מחקין החוקה בסעיף (40), היות והביטוי (השר או השרים הנוגעים בדבר) שנזכר בסעיף זה חובר לביטוי (ראש השרים), באות (ו) אשר משמש לחיבור בלבד ולא באות (או) אשר משמש לברירה בין שני זכרים.

ביחס לזכות המלך במינוי ראש השרים, פיטורו וקבלת התפטרותו לפי צו מלכותי חנוט על ידי הוד מלכותו בלבד, זה דבר משנה, היות זמן הנמנע שאחד השרים ישתתף בצו וזאת כתוצאה מאי מציאת מיניסטריונים קיימים באותו זמן.

לכן אנו בדעה שהצו המלכותי לפיזור הפרלמנט אינו ממלא את התנאים של החוקה אלא אם נחתם על ידי השר או השרים הנוגעים בדבר בנוסף לחתימת ראש השרים.

זאת החלטתנו לפירוש הסעיף שנדרש פירושו.

הוצאה ביום 4/1/1956.

חבר
סינאטור
עבדול רחמן אלרשידאח

חבר
סינאטור
פלאח אלמדאדחה

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
מוסא אלסאקט

ראש המועצה העליונה
יושב ראש בית המשפט
לקסציה
עלי מסמאר

חבר
סינאטור
צאלח בטיסו

חבר
סינאטור
נדים אלמלאח

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
עלי זיין אלעאבדין

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
פואז אלרוסאן

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
אליאס אל חורי

* * *

ה ה ל ט ה מ ס פ ר (4) (1)

ל י ו צ א ה מ א ת ה מ ו ע צ ה ה ע ל י ו נ ה

על-פי החלטת מועצת השרים בישיבתה מיום 30/4/1955, התכנסה המועצה העליונה בכדי לפרש את הנוסח סעיף (76) מהחוקה ולהודיע באם מיניסטרוֹן החצר נחשב כמשרה ציבורית שאסור לצרף בינה לבין חברות בסינאט, בהתאם לסעיף זה, או שאינה נחשבת כך.

לאחר עיון במכתב ראש השרים המכתבו מספר 2531 /2/3/2 מיום 30/4/1955, ועל סעיפי החוקה התברר לנו:

1. סעיף (76) שנדרש פירושו מורה (בהתחשב בהוראות סעיף (52) לחוקה זו אסור לצרף בין חברות בסינאט או בפר-למנט לבין המשרות הציבוריות; הכוונה למשרות ציבוריות היא כל משרה שממלאה מקבל משכורתו מכספי הציבור וכוללת את משרדי העיריות... וכו...).

2. סעיף (64) לחוקה מציין (שמותנה בחבר הסינאט בנוסף לתנאים שנקבעו בסעיף (75) מחוקה זו שיהיה מאחד המעמדות הבאות: ראשי שרים ושרים קיימים או קודמים... וכו...).

3. סעיף (52) לחוקה מציין (שלא ראש השרים או השר שיהיה חבר בסינאט או בפרלמנט הזכות להצביע בבית שאליו הוא נמנע... וכו...).

מסעיפים אלו מחברר סעיפי החוקה מרשה לראש השרים והשרים הקיימים לצקף בין משרותיהם אלו לבין חברות בסינאט.

אסור לפקידים ציבוריים לצרף בין משרותיהם לבין אותה חברות.

(1) החלטה זו פורסמה בעיתון הרשמי מספר 1257 מיום 16/1/1956.

סעיפים 41 - 61 לחוקה קבעו את הפירוש של מילה "שר" והגדירוהו שהוא חבר מועצת השרים ומשתתף בה בניהול ענייני הממלכה הפנימיים והחיצוניים ויוצב על האימוץ בו בפני הפרלמנט וייחשב כמתפטר, או כמפוטר בעת החפזות או פיטור ראש השרים.

סעיף (76) לחוקה הגדיר את המטרה הציבורית שיהא כל מטרה שמטלה מקבל משכורתו מכספי הציבור.

היות ושר החצר מקבל את משכורתו מכספי הציבור והוא אינו חבר במועצת השרים, לא יחול עליו התיאור המתייחס לשרים האמור לעיל ולכן הוא ייחשב כפקיד במובן הנזכר בסעיף (76) לחוקה ואסור לו לצרף בין משרתו לבין חברות בטינאט.

זאת היא החלטתנו בפירוש סעיף (76) האמור

הוצאה ביום 19/12/1955

חבר	חבר
חבר הטינאט	חבר הטינאט
עבדול רהמן אלרשידאט	פלאח אלמדאחה
חבר	ראש המועצה העליונה
חבר בית המשפט לקסציה	יושב ראש בית המשפט
מוסא אלסאקט	לקסציה
	עלי מסמאר
חבר	חבר
חבר הטינאט	חבר הטינאט
נדיס אלמלאח	צאלח בסיטו
חבר	חבר
חבר בית המשפט לקסציה	חבר בית המשפט לקסציה
פואז אלרוסאן	עלי זיין אלעאבדין
חבר	
חבר בית המשפט לקסציה	
אליאט אלחורי	

* * *

החלטה מספר (1)(2)

יצאה מאה המועצה העליונה לפירוש
סעיפי החוקה

על-פי החלטה מועצת השרים מספר 7622/א/7/27 מיום 20/11/1956
התכנסה המועצה העליונה לפירוש הוראות פסקה (3) בסעיף (65)
לחוקה, ולהבהיר באם ראש הסינאט מאבד את משרתו לאחר פרישתו
ממסכת ראשות השרים.

לאחר עיון במכתב סגן הסינאט מיום 4/11/1956 ולאחר בדיקת
סעיפי החוקה אנו מוצאים:

1. פסקה (3) בסעיף (65) לחוקה מורה (שהקופה כחונת ראש
הסינאט היא לשנתיים ומותר למנותו שנית).

2. סעיף (83) לחוקה הסמיך את הסינאט להחקין תקנון פנימי
בכדי לנהל ולהסדיר את פעולותיו, בחנאי שתקנון זה יובא
בפני הוד מלכותו המלך לאישור

3. בהסתמך על סמכותו הנזכרת בסעיף (83) האמור, החקין לו
הסינאט תקנון פנימי, בסעיף (6) של התקנון באמר שליטת
הסינאט תורכב מראש הסינאט, מסגניו ומעוזריו. כן נאמר
בסעיף (7) מאותו תקנון שאסור לצרף בין משרת ראש השרים
לבין אחד התפקידים שבליטכה.

מסעיפים אלו מתברר שהתקנון הפנימי לסינאט שהותקן לפי
הוראות החוקה הורה במפורש בסעיף (7) את איסור הצירוף בין
משרת ראש השרים לבין אחד התפקידים שבליטכה.

היות וראש הסינאט הוא יושב ראש ליטכה זו, בהתאם לסעיף
(6) האמור, אנו רואים שראש הסינאט יאבד את משרתו בסינאט
כאשר הוא ממלא תפקיד ראש השרים ולא יחזור למשרתו כאשר
הוא פורש מראשות השרים וזאת על פי הכלל האמור (הפורש
לא יחזור) ביהס למה שצויין בסעיפים (52) ו-(64) מהחוקה

(1) החלטה זו פורסמה בעיתון הרשמי מספר 1309 מיום
1/12/1956

על פי הודעת המשטרה אשר לצורך משרד ראש השירות עם הברות בסינאט
הדבר נוגע לתכרות בסינאט ואינו כולל משרד האשוח
הסינאט אשר לגביה נזכרה תקנה מיוחדת בתקנון הסינאט
על מנת אסור לצרף בין הברות בו לבין משרד ראש השירות
כפי אמרנו לעיל.

דאז היא החלטתנו בפירוט סעיף 65 (3) המבוקש מידוע.

תאריך כיוון 25/11/1956

חבר חבר הסינאט עבדול רחמן אלרשידאח	חבר חבר הסינאט צאלה בסיסו
חבר חבר בית המשפט לקסציה מוסא אלסאקט	ראש הוועדה העליונה יו"ת ראש בית המשפט לקסציה עלי משהאד
חבר חבר הסינאט פאלח אלמדאחה	חבר חבר הסינאט נדים אלמלאח
חבר חבר בית המשפט לקסציה עלי יונס אלהוסייני	חבר חבר בית המשפט לקסציה בשיר אלמדריקי
חבר חבר בית המשפט לקסציה אליאס אלחורי	

* * *

ה ה ל ט ה מ ס א ר (19)

י ו ז א ת מ א ת ה מ ו י ה ל י ו ז א ר

על-פי החלטת מועצת השרים בישיבתה מיום 27/10/1955 התכנסה המועצה העליונה בכדי לפרש את נוסח סעיף (123) לחוקה, במטרה לדעת האם המכות לישיבת פירוש החוקים שבסעיף זה מוגבלות צמה לפירוש החוקים בלבד או שכוללת גם פירוש התקנות.

לאחר עיון במכתב סגן ראש השרים מיום 10/10/1955 ומכתב ראש לישיבת הביקורת מיום 28/9/1955, ולאחר בדיקת טעמי החוקק התברר לנו כדלהלן:

1. סעיף (123) המבוקש פירוש מצייין 'שמליטמה הזכות לפרש נוסח כל חוק שלא פורש על ידי כלי הממשל באם נתבקש לכך על ידי ראש השרים).

2. סעיף (31) לחוקה מצייין (שהמלך רשאי לאשר את החוקים ולהוציאם ולצוות בהקנת התקנות הדרושות לשם ביצועם בתנאי שלא תכלולנה תקנות שיסתרו את כוונתם).

3. סעיף (120) לחוקה מצייין (החלוקה האדמיניסטרטיבית הממלכה הירדנית ההאשמית והרכב משרדי הממשלה, הרגולציה, שמוניהם, תוכניה וניהולם ודרך מינוח המשרדים, פטוריהם הפיקוח עליהם והחובי סמכויותיהם ותפקידיהם ייקבעו בתקנות שתוקנה מטעם מועצת השרים באישור המלך)

מסעיפים אלו מתברר שהחוקיקה במ לכה זו, יזי שצויינה בחוקה מוצאת בשלוש צורות:

1. בצורת חוק מהדרלמנט בהתאם לסעיף (25) לחוקה.

2. בצורת תקנות ביצוע מעת מועצת השרים שמטרותיהם ציון פירוטים וביאורים הדרושים לביצוע החוק בהתאם לסעיף (31) לחוקה.

(1) ההלפה זו פורסמה בעיתון הרשמי מספר 1277 מיום 16/1/1956

3. בצורת תקנות עצמאיות שתחוקנה על ידי הרשות המבצעת
בהתאם לסעיף (120) לחוקה בחזר חקיקה אורגניאלית,
ולא כהוצאה לפועל של חוק קייס.

אנו רואים שאין הכוונה מהמילה "חוק" הנזכרת בסעיף שנדרש
פירושו למה שיוצא מהפרלמנט בלבד, אלא כולל כל החקיקות
שתחוקנה בהתאם לנסיבות הרגילות המפורטות בחוקה, היות
ומילה זו צוייפה זמובן כללי כולל ולא במוכן מיוחד וצר.

לכן תהיינה התקנות בשני סוגיהן תקנות ביצוע ותקנות
עצמאיות תיכללנה במובן המילה (חוק) הנזכרת לעיל היות
והן אינן יוצאות מגדר חקיקה אורגניאלית המותקנת בהסתמך
על סעיפי אותה חוקה, או חקיקת משנה המותקנת לשם ביצוע
הוראות החוק ובמסגרתו כפי שאמרנו לעיל.

זאת היא החלטתנו בפירוש סעיף (123) האמורה
יצאה ביום 25/12/1955

חבר
חבר הסינאט
עבדול רחמן אלרשידאת

חבר
חבר הסינאט
*מתנגד

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
מוסא אלסאקט

ראש המועצה העליונה
יושב ראש בית המשפט לקסציה
עלי מסמאר

חבר
חבר הסינאט
צאלח בסיסו

חבר
חבר הסינאט
נרקס אלמלאח

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
פואז אלרוסאן

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
עלי זיין אלשאבדין

חבר
חבר בית המשפט לקסציה
אליאס אלהורי

*הנני מתנגד לדעת החברים היות וצוין בסעיף (123) לחוקה
במפורש, שאין זכות בידי הלישבה המיוחדת לפרש את התקנות
והבסיס החוקי הנכון מורה שאין להתיר אימוצים של נוסח
הסעיף,
* * *